

Tacet aneb Tereza mlčí

V roce 2013 jsme mohli na stanici Vltava v sekci hry a četba narazit na rozhlasovou hru německého dramatika Paula Plampera s názvem Tacet (Ticho 2). Již v samotném názvu je ukrytý jakýsi symbolický význam slova, ze kterého lze odvodit, o čem hra bude pojednávat. Tacet totiž znamená delší hudební pomlku nástroje či hlasu.

Tuto pomlku v podobě úplného mlčení využila hlavní hrdinka Tereza Rahnová. Chtěla se uzavřít před světem nebo jí šlo pouze o klid? Přesný důvod jejího mlčení je nejasný a každý z posluchačů si ho může domyslet sám. Její okolí využívá nejrozumnějších způsobů, aby z Terezy dostali aspoň jediné slovo. Všechny pokusy jsou naprosto zbytečné a to i její devíti měsíční léčba na psychiatrii. Nakonec nad ní všichni „zlomí hůl“. Příběh končí, tím, že se Tereza ocitá sama. Ztratila celou svou rodinu, práci, přátele a přítele Uliho. K ní do domu dochází pouze kontrola v podobě sociální pracovnice.

Do děje nás uvede pronikavá hudba, připomínající spíše hororové skřípání na housle než příjemně znějící melodii. Dále pak v rozhlasové inscenaci neshledáváme žádné hudební podkresy či kompozice až na melodii happy birthday ozývající se z přání. Vnímáme tedy spíše pouze doprovodné zvuky, mezi které patří například čištění zubů, zpěv ptáků, chrastění- cinkání klíčů, ťukání do klávesnice u PC, škrtnutí fixou, tón záznamníku, splachování záchodu, zavírání dveří, odsunutí židle. Odsunutí židle je celkově důležitým prvkem a hraje zde významnou roli, jelikož je to první a poslední objevující se reakce Terezy v inscenaci. Takto reaguje na svého bývalého přítele Artura, se kterým se viděla po dlouhé době v léčebně. On jediný s ní soucítit a rozuměl jí. Artur: „*Jen mě zajímá...jestli tam co mlčíš, jestli je to pěkný?*“ Odsunutí v Terezině případě tedy může také znamenat i pomyslný krok zpět od společnosti, ve smyslu uzavření se do sebe, odtržení se od minulosti či odpoutání se od Artura.

Ve hře se objevuje aspekt, kdy na hlavní hrdinku, která celou dobu mlčí, je vyvíjen nátlak a to, od kolegů z práce, matky, otce a přítele. Slouží to k jakési gradaci, kdy ve hlasech slyšíme zoufalství a zlobu předávanou na Terezu, která se ničím neprovinila a pouze přestala mluvit. Zde si také uvědomíme, že nejsilnější zbraní není slovo, ale mlčení.

Aleš Vrzák jakožto režisér Tacetu se rozhodl do role Terezy obsadit skutečnou dívku a to Šárku Vaculíkovou, která za celou dobu nepronese jedinou repliku. Šlo mu především o to, aby se ostatní herci více vžili do svých rolí a uměli si představit jaké to je, když na někoho mluví a on opravdu vůbec na nic nereaguje ani jediným slovem či citoslovcem. Tímto se docílilo autentičnosti.

Z hereckých výkonů musíme vyzdvihnout hlavně ten Vilmy Cibulkové jako matky Terezy Rahnové. Velmi zdařile využívala všech svých hlasových prostředků, čímž přidala celé postavě na věrohodnosti. Dokázala být hysterická, zuřivá, ale i smířená a odevzdaná skutečnosti, že její dcera mlčí. Zahrála zde přesný prototyp starostlivé a na oko „dokonalé matky“, která je schopna pro své dítě udělat cokoli. Za zmínku stojí

moment, kdy se v hlase Vilmy Cibulkové mísí zloba a zároveň přesahuje zoufalství a to v ordinaci u doktora Dietze.

Do role Terezina přítele Uliho byl obsazen Jakub Dolanský, jakožto „empatický“ cynik, kterému jde především o svou spokojenost nikoliv o hlavní hrdinku, se kterou se později rozchází. Nesmíme opomenout ani Danu Batulkovou v roli sociální pracovnice, která vynikala zejména svojí zřetelnou výslovností. Velmi přesná a přesvědčivá byla dvojice primáře v podání Zdeňka Maryška a doktora Dietze jakožto Jana Vondráčka. Rozbílí celou vážnost situace a vytváří v příběhu někdy až komické obrazy. Mezi jeden takový, patří například skupinová terapie. Protipól vážnosti zastupuje i Terezina kolegyně z práce označena za oblíbenou nepřítelkyni, kterou si zahrála Pavla Beretová. Z jejího hlasu jí připisujeme vlastnosti jako je egocentrismus, jednoduchost a arogance, která je podtrhnuta zvukem klapání jejích podpatků.

Mezi všemi dialogy je naprosto vystihnout vztah mezi osobami. Například z debaty mezi otcem a matkou cítíme chlad, odměřenost, přemáhání.

Igorovi Barešovi jako otci lze vytknout jeho nepřirozenost až jakousi přehnanost objevující se v jeho hlasovém projevu.

Scéna v inscenaci, kde se šaman pokouší „vyléčit“ Terezu, měla zřejmě poukázat na neschopnost řešení celé situace mlčením, ale je naprosto nehodící se až lehce primitivní, tudíž snižuje celkovou úroveň příběhu. Všechny ostatní dramaturgické úpravy Kláry Novotné přispěly k většímu spádu, gradaci, ale i srozumitelnosti díla.

Při výběru nahrávání mezi interiérem a exteriérem, byly nakonec zvoleny venkovní prostory, nikoliv ty studiové. Tato inscenace vyniká především ve zdařile rychlých zvukových přeměnách prostředí, jako je balkon, park, chodba, jízda v autě, samoobsluha a další. Přidává to zvláště na její věrohodnosti.

Celkově je tato rozhlasová inscenace velmi zdařilá a rozhodně stojí za poslech. Nutí člověka přemýšlet hlavně nad tím, jaké by to asi bylo, kdyby už nikdy nepromluvil ani slovo a odpoutal se tak od okolního světa. Vhodně zvolena je i její délka čtyřicet pět minut, při kterých se rozhodně nudit nebudete.

Tacet (Ticho2)

Autor: Paul Plamper

Překlad: Zuzana Augustová

Režie: Aleš Vrzák

Dramaturgie: Klára Novotná

Osoby a obsazení:

Tereza (Šárka Vaculíková), matka (Vilma Cibulková), otec (Igor Bareš), dr. Dietz (Jan Vondráček), Uli (Jan Dolanský), primář (Zdeněk Maryška), Laura (Lenka Krobotová), Olaf B. (Václav Neužil), Heike (Naděžda Vicenová), žena (Lucie Polišenská), muž (Richard Fiala), oblíbená nepřítelkyně (Pavla Beretová), šéf agentury (Michal Novotný), praktická lékařka (Petra Jungmanová), Herrmann (Hanuš Bor), Artur (Pavel Batěk), šaman (Martin Myšička), sociální pracovnice (Dana Batulková) a další